

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การใช้อินเทอร์เน็ตกับการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนตาบอด” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยไว้ดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรคนตาบอดที่จะศึกษาในครั้งนี้ออกเป็น 2 กลุ่ม

กลุ่มที่หนึ่ง ได้แก่ คนตาบอดที่มีโอกาสได้ใช้สื่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นประชากรหลักของการศึกษาในครั้งนี้ มีจำนวนประชากร 25 คน

กลุ่มที่สอง ได้แก่ คนตาบอดที่ไม่มีโอกาสได้ใช้สื่ออินเทอร์เน็ต มีจำนวนประชากร 6 คน เพื่อเอามาเทียบเคียงกับกลุ่มคนตาบอดที่ใช้อินเทอร์เน็ต จะทำให้เข้าใจคนตาบอดที่ใช้อินเทอร์เน็ตได้มากขึ้นว่าแตกต่างจากคนตาบอดปกติอย่างไร

กลุ่มประชากรที่ผู้วิจัยจะศึกษา คนตาบอดใน 3 สถาบัน

1. วิทยาลัยสารพัดช่างนครหลวง ซึ่งเป็นวิทยาลัยที่สอนทางด้านวิชาชีพสำหรับคนตาบอด และมีเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตที่คนตาบอดสามารถเข้าถึงได้อย่างเพียงพอ ประชากรเป็นนักเรียนตาบอดที่เรียนอยู่วิทยาลัยแห่งนี้มีประมาณ 50 คน ใช้การหากลุ่มตัวอย่างแบบสโนว์บอลล์ (Snowball techniques) คือ การทำความรู้จักกับนักเรียนคนหนึ่งที่มีความสามารถใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตได้อย่างคล่องแคล่ว สัมภาษณ์และพูดคุย เพื่อให้คนแรกแนะนำคนอื่นๆต่อไปจนได้จำนวนครบ 10 คน ซึ่งเป็นจำนวนที่พอเพียงต่อการวิเคราะห์ และใช้การหากลุ่มตัวอย่างเดียวกันเพื่อหานักเรียนตาบอดที่ไม่ได้ใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต จำนวน 2 คน

2. วิทยาลัยราชสุดา เป็นวิทยาลัยที่ให้บริการด้านวิชาการ สร้างงานวิจัยพื้นฐานและพัฒนาคุณภาพของคณาจารย์ ประชากรเป็นอาจารย์และเจ้าหน้าที่ที่เป็นคนตาบอดที่ทำงานอยู่ในวิทยาลัยแห่งนี้มีประมาณ 8 ท่าน ใช้การหากลุ่มตัวอย่างแบบสโนบอลล์ (Snowball techniques) คือ การทำความรู้จักอาจารย์ท่านหนึ่งที่ใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตบรอดแบนด์ สัมภาษณ์และพูดคุย เพื่อให้คนแรกแนะนำคนอื่นๆต่อไป จนครบจำนวน 5 ท่าน ซึ่งเป็นจำนวนที่พอเพียงต่อการวิเคราะห์ และใช้การหากลุ่มตัวอย่างเดียวกัน เพื่อหาคนตาบอดที่ไม่ได้ใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต จำนวน 2 ท่าน

3. สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย เป็นสมาคมที่ให้คำปรึกษา บริการห้องสมุด และคอยประสานงานต่างๆทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อคนตาบอดที่เป็นสมาชิก ประชากรเป็นเจ้าหน้าที่ที่เป็นคนตาบอดทำงานในสมาคมแห่งนี้มีจำนวน 10 ท่าน ใช้การหากลุ่มตัวอย่างแบบสโนบอลล์ (Snowball techniques) คือ การทำความรู้จักเจ้าหน้าที่คนหนึ่งที่ใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต สัมภาษณ์และพูดคุย เพื่อให้คนแรกแนะนำคนอื่นๆต่อไป จนครบจำนวน 10 ท่าน และใช้การหากลุ่มตัวอย่างเดียวกัน เพื่อหาสมาชิกของสมาคมที่เป็นตาบอดซึ่งไม่ได้ใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต จำนวน 2 ท่าน

รวมประชากรทั้งหมดที่จะศึกษา 31 คน จาก 3 สถาบัน ข้างต้นนั้นมีความแตกต่างกันทางอายุ การศึกษา หน้าที่การงาน และชีวิตประจำวัน เพื่อให้มีความหลากหลายและสามารถวัดได้จริงตามวัตถุประสงค์การวิจัยครั้งนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้การวิจัยในครั้งนี้มีความละเอียดและรอบคอบผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการเก็บข้อมูลและเครื่องมือในการเก็บข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ได้จากการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างดังนี้

1.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) ในการสัมภาษณ์คนตาบอด ข้อมูลที่ได้จะนำมาถอดเทปจากการสัมภาษณ์ จัดหมวดหมู่และประเภทของข้อมูลเพื่อสะดวกต่อการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งจะมีประชากรในกลุ่มต่างๆดังนี้

- กลุ่มคนตาบอดที่มีโอกาสได้ใช้สื่ออินเทอร์เน็ต
- กลุ่มคนตาบอดที่ไม่มีโอกาสได้ใช้สื่ออินเทอร์เน็ต

1.2 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation Observation) โดยขณะที่ทำการเก็บข้อมูลผู้วิจัยจะเข้าไปลองใช้งานอินเทอร์เน็ตด้วย โดยปกติแล้วคนตาบอดจะไม่ค่อยกล้าพูดคุย การที่เราเข้าไปเพื่อสร้างความคุ้นเคยจะทำให้การสัมภาษณ์เป็นไปอย่างราบรื่นและไม่รู้สึกกังวลใจ จะเก็บรวบรวมข้อมูลในวันหยุดเพื่อความสะดวกในการเข้าไปมีส่วนร่วม

1.3 การวิเคราะห์จากวิดีโอ (video analysis) ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้ไปถ่ายทำจากการสังเกตการณ์ใช้คอมพิวเตอร์ของคนตาบอด ทำให้การวิเคราะห์ขั้นตอนการใช้งานอินเทอร์เน็ตของผู้วิจัยมีความละเอียดและรอบคอบมากขึ้น

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำราวิชาการ หนังสือพิมพ์ ข้อมูลสถิติและเว็บไซต์ต่างๆ

ตารางที่ 3.1 แสดงวิธีการเก็บ และวิเคราะห์ข้อมูล

ปัญหาวิจัย	วิธีวิจัย	ทฤษฎี
1.คนดาบอดมีโอกาสดำรงชีพในโลอินเทอร์เน็ได้อย่างไร มีวัตถุประสงค์และความคาดหวังในการใช้อินเทอร์เน็อย่างไร	# การสัมภาษณ์เชิงลึก	# คนดาบอดกับความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ # ทฤษฎีความคาดหวังจากสื่อ
2.คนดาบอดมีขั้นตอนและวิธีการใช้อินเทอร์เน็อย่างไร และมีปฏิสัมพันธ์กับอินเทอร์เน็ได้อย่างไร	# การสัมภาษณ์เชิงลึก # การวิเคราะห์หาค่าสถิติ # การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (ทุกขั้นตอนตั้งแต่เปิดเครื่องคอมพิวเตอร์จนถึงการใช้งานอินเทอร์เน็ต)	# แนวคิดเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับคนพิการ
3.วิถีชีวิตของคนดาบอดที่ใช้อินเทอร์เน็เป็นอย่างไรมีความสัมพันธ์กับสิทธิของคนดาบอดอย่างไร เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหรือไม่ และมีการปรับตัวอย่างไร	# การสัมภาษณ์เชิงลึก # ศึกษาประวัติศาสตร์ของคนดาบอด	# สิทธิของคนดาบอด # เทคโนโลยีสื่อสารเป็นตัวกำหนด
4.วิถีชีวิตคนดาบอดที่ใช้อินเทอร์เน็ กับวิถีชีวิตคนดาบอดที่ไม่ได้ใช้อินเทอร์เน็มีความแตกต่างกันอย่างไร	# การสัมภาษณ์เชิงลึก	# คนดาบอดกับความต้องการในการดำรงชีวิต

ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดช่วงเวลาในการเก็บปฐมภูมิ (Primary data) ในช่วงเดือนกรกฎาคม – กันยายน 2548 เป็นเวลา 3 เดือน

ในช่วงก่อนการเก็บข้อมูลปฐมภูมิ ผู้วิจัยได้ไปเฝ้าสังเกตการณ์และสร้างความคุ้นเคยกับคนตาบอดตามสถานที่ต่างๆ เช่น วิทยาลัยราชสุดา วิทยาลัยสารพัดช่างนครหลวง รวมถึงศึกษาการใช้งานโปรแกรมอ่านหน้าจอ เพื่อให้่ายต่อการเข้าใจก่อนจะเก็บข้อมูลจริง

การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) นับตั้งแต่หัวข้อการวิจัยนี้ได้รับการอนุมัติ ก็ได้ทำการค้นคว้าและศึกษาข้อมูลดังกล่าวจากเอกสาร ตำราวิชาการต่างๆ รวมถึงเว็บไซต์ต่างๆ เช่น www.nectec.or.th www.hj.com etc.

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างหลักของการวิจัยเป็นคนตาบอด ผู้วิจัยจำเป็นต้องใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้รายละเอียดที่ครบถ้วน

1. การจดบันทึกการสัมภาษณ์ซึ่งเป็นลักษณะของคำถามแบบกึ่งโครงสร้าง ในการสัมภาษณ์คนตาบอดที่มีโอกาสได้ใช้สื่ออินเทอร์เน็ต คนตาบอดที่ไม่มีโอกาสได้ใช้สื่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งลักษณะของคำถามจะมีคำถามที่เป็นประเด็นหลัก มีการเพิ่มเติมหรือปรับเปลี่ยนตามประเภทและความสำคัญระหว่างกลุ่มตัวอย่างทั้งสองนี้

2. การบันทึกเทปการสัมภาษณ์ ใช้กับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม เพื่อเก็บรายละเอียดในการสัมภาษณ์ได้อย่างครบถ้วน

3. การถ่ายภาพประกอบการเก็บข้อมูล ซึ่งจะมีทั้งการถ่ายภาพนิ่ง และภาพวิดีโอประกอบการสัมภาษณ์ เพื่อเก็บบรรยากาศและรายละเอียดระหว่างการใช้งานอินเทอร์เน็ต

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำผลที่ได้จากการจดบันทึกข้างต้นมาวิเคราะห์ และถอดเทปสัมภาษณ์ มาประกอบกัน
2. ศึกษาวิธีการใช้งานอินเทอร์เน็ตจากภาพถ่าย และวิดีโอตั้งแต่การเปิดเครื่องคอมพิวเตอร์การเปิดใช้โปรแกรม และการใช้งานปุ่มคำสั่ง เพื่อให้เข้าใจถึงรายละเอียดอย่างครบถ้วน
3. นำข้อมูลที่ได้มาจัดกลุ่มเพื่อแสดงผลการวิจัยครั้งนี้ โดยแบ่งเป็น 3 ตอน
 - ตอนที่ 1 ข้อมูลจากคั่นคว้าเอกสาร และข้อมูลจากการลงพื้นที่
 - ตอนที่ 2 ข้อมูลขั้นตอนและวิธีการใช้อินเทอร์เน็ตของคนตาบอด
 - ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนตาบอดที่ใช้และไม่ได้ใช้อินเทอร์เน็ต

การนำเสนอข้อมูล

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลและจัดกลุ่มข้อมูลที่ได้จากการศึกษา ตามแนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยใช้การนำเสนอข้อมูลด้วยการเขียนพรรณนาข้อมูลจากการวิจัย โดยแบ่งข้อมูลออกเป็น 3 ตอน ตามการจัดขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูล ส่วนการแสดงผลการวิจัยในแต่ละตอนนั้น จะแสดงผลเป็นข้อย่อๆตามความเหมาะสมของกลุ่มข้อมูล เพื่อให้การแสดงผลการวิจัยมีความละเอียด ชัดเจน และง่ายต่อการศึกษของผู้ที่สนใจ